
**АСОРТИМЕНТ ТРОПІЧНИХ ТА СУБТРОПІЧНИХ РОСЛИН
В ІНТЕР'ЄРАХ м. КРИВИЙ РІГ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ЗБАГАЧЕННЯ**

Проаналізовано результати вивчення таксономічного складу тропічних та субтропічних рослин в інтер'єрах різного типу у Кривому Розі. Досліджено декоративний стан рослин та дано оцінку їх композиційному використанню. Обґрунтовано необхідність розширення асортименту рослин і прийомів їх використання для підвищення рівня фітодизайну.

Ключові слова: фітодизайн, асортимент, декоративність, типи інтер'єрів.

Важливим питанням сьогодення є екологічний захист людини та середовища її існування і життєдіяльності. Актуальність проблеми зростає в умовах великих промислових комплексів, яким є Кривбас. Забруднення довкілля промисловими викидами спричиняє більшість проблем зі здоров'ям. Навіть найсучасніші технічні засоби не здатні повністю очистити повітря приміщень. Головну роль у вирішенні цього питання відводять рослинам. Представники тропічної та субтропічної флори є основним компонентом озеленення інтер'єрів. Зрозуміло, що правильно підібраний асортимент рослин для відповідного типу інтер'єру може повніше виконувати свої функції (забезпечення естетичного та комфортного стану приміщень, очищення повітря від патогенної мікрофлори, промислового пилу, газів, іонізація, збагачення киснем і зволоження атмосфери, звукопоглинання та ін.).

З давніх часів колекції ботанічних садів були центрами інтродукції екзотичних рослин. Асортимент рослин для озеленення інтер'єрів, який пропонується садовими центрами, постійно розширюється. Орієн-

туватися у ньому нефахівцям складно. Тому однією з важливих функцій ботанічних садів на сучасному етапі є впровадження в практику озеленення нових високодекоративних рослин.

Значна кількість наукових робіт у галузі фітодизайну присвячена вивченню питань життєдіяльності рослин в умовах службових та виробничих інтер'єрів [8, 9, 11, 12]. Проте аналіз літературних джерел свідчить про те, що проблема використання тропічних і субтропічних рослин в інтер'єрах Криворіжжя практично не вивчалася, за винятком наших робіт [1–5].

Мета роботи — провести інвентаризацію рослин, які використовують в інтер'єрах Кривого Рогу, з'ясувати таксономічний склад тропічних і субтропічних рослин, проаналізувати життєвий стан рослин та дати оцінку їх композиційному використанню.

Матеріали та методи

Обстежено 102 приміщення різних підприємств шести районів м. Кривий Ріг. Досліджено їх функціональне призначення та екологічний режим і визначено тип інтер'єру [5, 10]. Проведено інвентаризаційні дослідження видів тропічної і субтропічної флори в інтер'єрах міста.

Результати та обговорення

За результатами аналізу екологічних параметрів обстежені приміщення віднесено до чотирьох типів (таблиця). Функціональне призначення обстежених приміщень досить різноманітне. Приміщення виробничого типу інтер'єру це зазвичай торгові зали магазинів, аптек, кафе, косметичні кабінети та інші виробничі приміщення. Службовий тип інтер'єру включає службові кабінети підприємств, коридори, сходи, фойє. До санаційного типу нами віднесено зимові сади, кімнати релаксації, ігрові кімнати у дитячих садках, плавальні басейни. Найскладніші умови для рослин — у приміщеннях промислового типу, оскільки лімітуючими чинниками тут, окрім екологічних параметрів, є газопилове забруднення та підвищений вміст масляних випарувань у повітрі, вібрація, шум. Нами обстежено інструментальний, токарний цехи та цех мастильних матеріалів Криворізького заводу гірничого обладнання, різні цехи Північного гірничо-збагачувального комбінату та взуттєвої фабрики.

Як показали дослідження, в інтер'єрах міста використовують рослини 176 таксонів тропічної та субтропічної флори, які представляють 48 родин. Великою різноманітністю відрізняється асортимент рослин в інтер'єрах Тернівського (на території якого знаходиться ботанічний сад) та Центрального міського району. Щодо типів ін-

тер'єрів, то найрізноманітніший видовий склад виявлено в інтер'єрах санаційного типу — 167 таксонів із 48 родин, менше видів — в інтер'єрах виробничого (94 таксони з 32 родин) та службового (87 з 33 родин) типу, найменший асортимент — в інтер'єрах промислового типу (67 видів з 23 родин).

Аналіз таксономічного складу показав, що за видовим різноманіттям лідером у всіх типах інтер'єрів є родина *Araceae* Juss. (від 11 до 18% від видового складу), за нею йдуть родини *Euphorbiaceae* Juss., *Agavaceae* Endl., *Moraceae* Link., *Acanthaceae* Juss., *Dracaceae* Salisb., *Cactaceae* Juss.

Аналіз за частотою використання виявив, що з родини *Araceae* найчастіше вирощують види родів *Spathiphyllum* Schott, *Syngonium* Schott, *Dieffenbachia* Schott (у 35% обстежених приміщень), з інших родин — такі види, як *Kalanchoe blossfeldiana* Poelln., *Pelargonium zonale* (L.) Ait., *Ficus benjamina* L., *Phoenix canariensis* Hort. ex Chabaud, *Aloe arborescens* Mill., *Cyperus alternifolius* L., *Dracaena draco* L., *Sansevieria trifasciata* Prain, *Pandanus utilis* Bory, *Hibiscus rosa-sinensis* L., *Chlorophytum comosum* Ker-Gawl., *Schefflera venulosa* Harms., *Nephrolepis exaltata* (L.) Schott. За кількістю екземплярів виду у приміщеннях службового, виробничого та санаційного типів інтер'єрів переважають *Spathiphyllum wallisii* Regel, *Syngonium podophyllum* Schott, *Epipremnum pinnatum* (L.) Engl., *Aloe arborescens*, *Hibiscus rosa-*

Екологічні параметри різних типів інтер'єру

Тип інтер'єру	Екологічні параметри		
	Ступінь освітлення, лк	Температура повітря, °С	Відносна вологість повітря, %
Виробничий (44 приміщення)	300 – 6000	Влітку 20 – 35 Взимку 15 – 20	20 – 40
Службовий (37)	200 – 1500	Влітку 18 – 35 Взимку 15 – 20	25 – 60
Санаційний (12)	5000 – 30000	Влітку 16 – 35 Взимку 10 – 25	40 – 90
Промисловий (9)	200 – 1300	Влітку 20 – 30 Взимку 10 – 18	15 – 50

sinensis, *Chlorophytum comosum*, *Sansevieria trifasciata*, *Pelargonium zonale*, *Ficus benjamina*. У промислових приміщеннях зазвичай кількісно переважають *Tradescantia albiflora* Kunth, *Euphorbia milli* des Moulin var. *splendens* Ursch et Leandri, *Euphorbia leuconeura* Boiss., *Asparagus densiflorus* (Kunth), *Aspidistra elatior* Blume, *Chlorophytum comosum*, *Citrus limon* (L.) Burm., *Ficus elastica* Roxb. Широке використання рослин зазначених видів пояснюється їхньою високою толерантністю до екологічних умов, вони не потребують складного догляду, високодекоративні.

Аналіз асортименту рослин за географічним походженням виявив представників з різних континентів. Домінують вихідці з Африканського континенту (Капська, Калахарська провінції), Північної Америки (Амазонська, Центральнобразильська, Вест-Індська провінції) та Південно-Східної Азії (Сіамська провінція). Дані нашого дослідження узгоджуються із загальновизнаною думкою щодо перспективності окремих регіонів як джерела інтродукції рослин для цілей фітодизайну [7].

Аналіз рослин, які використовують в інтер'єрах міста, за життєвими формами засвідчив, що 47% асортименту складають багаторічні трави. Ці дані підтверджують результати наших багаторічних досліджень колекції тропічних і субтропічних рослин щодо високої толерантності та здатності пристосовуватися до змін екологічних умов інтродукційного пункту саме цієї групи рослин, свідченням чого є найбільший рівень успішності їх інтродукції [6]. Саме тропічні та субтропічні трави є цінним фондом для озеленення інтер'єрів, оскільки поряд з насінним (основним) способом розмноження рослини цієї групи розмножують живцюванням, що дає змогу швидко отримати садивний матеріал. Також часто використовують дерева та кущі (близько 35%). На частку сукулентів припадає 10%, ліан — 8%.

Обґрунтування використання рослин для цілей фітодизайну є їх декоративні

властивості. Зазвичай виділяють групи декоративно-листяних та красивокувітучих рослин. Основу групи декоративно-листяних рослин в інтер'єрах складають види родини *Araceae*, *Euphorbiaceae*, *Begoniaceae* С.А. *Agardh*, *Dracunculaceae*. Особливо слід зазначити рослини роду *Ficus* L. На сьогодні вони надзвичайно популярні у приміщеннях усіх типів інтер'єрів. Очевидно, це пояснюється їхньою невибагливістю щодо догляду та високою декоративністю. За кількістю видів та сортів їхній потенціал значно більший. Часто вирощують пістряволистяні рослини — *Dieffenbachia picta* Scott, *Chlorophytum comosum*, *Sansevieria trifasciata*, *Epipremnum aureum*, *Syngonium podophyllum*, *Dracaena deremensis* N.E.Br., *Rhoeo discolor* Stern, *Coleus blume* Benth. Недостатньо представлені квітучі рослини (переважно *Pelargonium zonale*, *Saintpaulia ionantha* hort., *Spathiphyllum wallisii*, *Hibiscus rosa-sinensis*, *Noya carnos* R.Br., *Kalanchoe blossfeldiana*). Широкої популярності в озелененні інтер'єрів набули господарсько-корисні та фітонцидні рослини. Обстеження інтер'єрів Кривого Рогу показало, що плодові тропічні та субтропічні рослини дуже популярні серед любителів, які створюють зелені куточки на підприємствах. Рослини цієї групи добре почувують себе у промислових інтер'єрах. Так, в інструментальному цеху Криворізького заводу гірничого обладнання, незважаючи на велику запиленість, добре ростуть види роду *Citrus* L. та *Ficus*. Тут рослини утримують за температури 10–16 °C взимку та до 30 °C влітку, освітленості 300–1500 лк та відносній вологості повітря — 15–40 %. У таких умовах спостерігали навіть плодоношення у *Ficus carica* L.

Таким чином, обстеження інтер'єрів Кривого Рогу та детальний аналіз асортименту виявили велику різноманітність рослин, які використовують у фітодизайні. Проте результати інтродукційної роботи з колекцією тропічної та субтропічної флори, дослідження адаптаційної здатності

дають змогу значно розширити асортимент рослин для фітодизайну.

Результати дослідження видового різноманіття в інтер'єрах міста засвідчили недостатню увагу до рослин групи сукулентів. Висока декоративність, легкість розмноження, стійкість до хвороб, шкідників та низької вологості повітря роблять сукуленти перспективними для озеленення промислових інтер'єрів. Особливо заслуговують на увагу рослини з родин Agavaceae, Euphorbiaceae, Crassulaceae, Asphodelaceae. Маловідомими для інтер'єрів Кривого Рогу є види родини Bromeliaceae Juss. Нами виявлено в інтер'єрах лише представників родів *Aechmea* Ruiz et Pav., *Guzmania* Ruiz et Pav, *Vriesia* Lindl. (які можна придбати у закладах торгівлі), тоді як результати досліджень еколого-біологічних особливостей цієї групи рослин та наш досвід їх використання дають змогу рекомендувати до використання рослини 32 таксонів [5].

Проведені дослідження адаптаційної здатності видів роду *Pittosporum* Banks et Soland. ex Gaertn. обґрунтовують можливість їх широкого використання як об'єктів для фітодизайну. Незважаючи на декоративність та стійкість видів цього роду, при обстеженні інтер'єрів Кривого Рогу не виявлено жодного випадку їх використання (окрім озелених нами інтер'єрів) [1].

Оскільки в більшості випадків озеленення проводили непрофесіонали, то не лише асортимент рослин є обмеженим, а й форми та прийоми є одноманітними. Зазвичай рослини розміщені на підвіконнях, столах, рідко — на підлозі. Лише в окремих випадках ми спостерігали спроби згрупувати рослини у фітокомпозицію.

Таким чином, на підставі наведених даних вважаємо, що вивчення таксономічного складу тропічних і субтропічних рослин, життєвого стану рослин та оцінка їх композиційного використання в інтер'єрах Кривого Рогу є підґрунтям для підвищення рівня фітодизайну, яке передбачає як розширення асортименту, так і вдосконалення форм

та прийомів використання рослин у різних типах інтер'єрів у промисловому регіоні.

1. Бойко Л.І. З досвіду озеленення промислових підприємств Кривбасу // Бюл. Нікіт. ботан. саду. — 2004. — № 89. — С. 10–12.

2. Бойко Л.І. Зимові сади в сучасному фітодизайні // Наук. вісн. Зб. наук.-техн. пр. — Львів, 2001. — Вип. 11.5. — С. 327–332.

3. Бойко Л.І. Использование коллекции тропических и субтропических растений для фитодизайна интерьеров города // Современные проблемы фитодизайна: Материалы науч.-практ. конф. — Белгород, 2007. — С. 16–18.

4. Бойко Л.І. Красивоцветущие растения для фитодизайна // Фитодизайн в современных условиях: Материалы междунар. науч.-практ. конф. — Белгород, 2010. — С. 250–252.

5. Бойко Л.І. Інтродукція тропічних та субтропічних рослин в умовах захищеного ґрунту Криворіжжя та їх використання у фітодизайні: Автореф. дис. ... канд. біол. наук: спец. 03.00.05. — Київ, 2009. — 20 с.

6. Бойко Л.І. Поведінка видів різних форм росту тропічних та субтропічних рослин колекції Криворізького ботанічного саду // Біол. вісн. — 2006. — 10, № 3. — С. 44–47.

7. Горницкая И.П. Интродукция тропических и субтропических растений, ее теоретические и практические аспекты. — Донецк: Донеччина, 1995. — 304 с.

8. Казимиров И.С. Тропические и субтропические растения в интерьере // Нетрадиционное растениеводство. Эниология. Экология и здоровье: Материалы XIII междунар. симп. (Алушта, 5–12 сент. 2004 г.) / Крымский междунар. ин-т нетрадиционного растениеводства, экологии и здоровья. — Симферополь, 2004. — Кн. 1. — С. 176–177.

9. Кутас Е.Н. Эколого-биологические особенности жизнедеятельности растений в условиях интерьеров. — Минск: Наука и техника, 1984. — 120 с.

10. Снежко В.В. Декоративные и биологические особенности растений в фитодизайне: Автореф. дис. ... канд. биол. наук: спец. 03.00.05. — К., 1983. — 24 с.

11. Черевченко Т.М., Борисенко Т.І., Правдзіва Т.С. Асортимент рослин для озеленення інтер'єрів промислових підприємств // Інтродукція та акліматизація рослин на Україні. — 1980. — Вип. 16. — С. 54–56.

12. Burchett M., Wood R. Indoor plants and pollution reduction // J. Home and Consum. Hort. — 1994. — 1, N 2/3. — P. 255–264.

Рекомендувала до друку Н.О. Денисьєвська

Л.И. Бойко

Криворожский ботанический сад НАН Украины,
Украина, г. Кривой Рог

АССОРТИМЕНТ ТРОПИЧЕСКИХ
И СУБТРОПИЧЕСКИХ РАСТЕНИЙ
В ИНТЕРЬЕРАХ КРИВОГО РОГА И ПУТИ
ЕГО ОБОГАЩЕНИЯ

Проанализированы результаты изучения таксономического состава тропических и субтропических растений в интерьерах различного типа в Кривом Роге. Исследовано декоративное состояние растений и дана оценка их композиционного использования. Обоснована необходимость расширения ассортимента растений и приемов их использования для повышения уровня фитодизайна.

Ключевые слова: фитодизайн, ассортимент, декоративность, типы интерьеров.

L.I. Boyko

Krivy Rih Botanical Garden,
National Academy of Sciences of Ukraine,
Ukraine, Krivy Rih

THE ASSORTMENT OF TROPICAL
AND SUBTROPICAL PLANTS IN THE INTERIORS
OF KRIVY RIH AND METHODS OF ITS
DIVERSIFICATION

The analysis of the results of studying of taxonomical composition of tropical and subtropical plants is carried out in the interiors of different types in Krivy Rih. The decorative state of plants is examined and their composition use is evaluated. An increase of plant assortment and methods, use of them in phytodesign development is substantiated.

Key words: phytodesign, assortment, decoration, interiors types.